

DISPUTATIO THEOLOGICA

EXAMINANS

CONTROVERSIAM RECENTIOREM

DE

GLORIOSISSIME LUCENTE

ADAMI
CORPORE,

à FAMOSISSIMIS OBSERV. HALENSIUM COLLECTORIBUS
TOM. IIX. OBSERV. VI. MOTAM.

QVAM

CONSENSU MAGNIF. THEOLOG. ORDINIS,
SUB PRÆSIDIO

SUMME REVERENDI ATq; EXCELLENTISSIMI

DN. JOH. FECHTII,

DOCT. ET PROF. THEOL. SENIORIS MERITISSIMI,
CONSIST. DUC. CONSIL. GRAVISSIMI, AC DISTRICTUS
ROSTOCH, SUPERINTENDENTIS LONGE
VIGILANTISSIMI,

DN. PRÆCEPTORIS AC IN CHRISTO PATRIS PLUSQVAM
FILIALI CULTU COLENDI, PROSEQVENDI,

IN AUDITORIO MAJORI D. XXII. DEC. A. 1706.

PUBLICÆ AC PLACIDÆ COMMILIT. DISQVSSIONI SUBMITTIT
A. & R.

ALBERT. HENR. SLEDANUS,

SUNDA POM.

Rostoch Typis Jo. Wepplingii, SER. PRINC. & ACAD. Typogr.

47.

a. XXXII. 47.

Coll. diss. A
32, 47

INCLYTÆ
SUNDENSIS REIPUBLICÆ
Patribus Conscriptis

VIRIS
MAGNIF. CONSULTISSIM. GRATISS.

DNN.

D^N° CONSILIARIO
PROVINCIALI.

D^{NN}. CONSULIBUS.

D^{NN}. SYNDICIS.

D^{NN}. CAMERARIIS.

RELIQVISQVE

AMPLISS. SENATORII
ORDINIS

MEMBRIS PRUDENTISS. DIGNISSIMISQVE
MÆCENATIB⁹ atq; PATRONIS
Devotissimo obsequii cultu prosequendis,

suspiciendis, devenerandis,
HANC DISSERTATIONEM
ut Observantiæ suæ tesseram

eum voto omnigenæ prosperitatis verè devoto

offerit

AUCTOR.

PROOEMIUM

De excellentia Status Integritatis.

Unquam fatis accuratâ lance metie-
mur dolores & innumera alia incommoda,
quibus omnes in universoni homines per
lapsum Adami in miserimum statum redacti
affliguntur. Augentur quotidie, cum re-
miniscuntur beati istius Integritatis sta-
tus, quo nihil unquam felicius, nihil opta-
tius desiderari, aut expectari potuisset.
Summam illius excellentiam fuisse quis du-
bitat? Ea enim ex adjunctis imaginis DEI,

si modo ritè recteq; illa considerentur, satis efficacissimè adstrui po-
test. En! *Imago* Protoplastis à Benignissimo Numine collata *propagabilis*
erat, ut, si in Integritate perstitissent, speciem integri propagaturi
fuisent. Gen. V. 3. Rom. V. 12. Quæ si observasset *Thom. Hobbes* (a)
non adeò impudenter adseruisset, Adamum & Evam, nisi peccassent,
vixisse in Paradiso terrestri sine prole in perpetuum. Contra hunc
videri possunt *Augustinus*, (b) *B. Lutherus*. (c) Ex Calvinianis *Nic.*
Arnoldus (d) & ex Scholasticorum choro *Gabriel Biel*, (e) En *habita-*
tionem amœnissimam! Hortus cum suis elegantissimis ornamentis
conspiciendus hic nobis sistitur. Hortus in Eden, formatus ante A-
damum, quippe qui postea in illum introducebatur, amœnissimus
erat. Uno nomine vocatur Paradisus. De cuius situ variisque ad-
junctis inter se disquirunt Eruditi. conf. Dn. *M. Joh. Vorstius*, (f) Hoc
primorum Parentum habitaculum Celeberrimus inter Belgas Doctor
Hermannus Witsius (g) pro sacramento status integritatis habet &
propterea ab Incomparabili Tübingensium Theologo Dn. *Joh. Wolff-*

A 2

gango

(a) *Operibus Philosoph. & spec. Leviath. cap. XXXVIII. p. 209.* (b) *de Civit.*
Dei lib. IV. cap. 23. (c) *Comment. in Gen. II. 18.* (d) *in Luc. in*
Tenebr. P. I. p. 5. (e) *in Invent. Gen. lib. II. distinct. XX. qui*
una dub. 2. l. k. (f) *Diatrib. de Paradiso Anno 1653. Rostochii*
hab. (g) *Oecon. fader. Lib. I. cap. VI. p. 67. seqq.*

gango Jägero (b) virgula notatur censoriâ. Loci hujus amœnitas fru-
 stra quæritur, quæ diluvio periit, gratis recrevisse creditur. Fuere
 autem illius singularia ornamenta. Considera quælo arborem scientiæ
 boni & mali. Per hanc impurus Veneris filius, L. Adr. Beverlandus vi-
 rilia Adami intelligit (i) quem more suo i. e. accuratissimè hujus Aca-
 demix immortalis memoriæ Theologus B. Just. Christoph. Schomerus
 refellit. (k) Dicta autem ita fuit non tantum ab effectu, sed etiam
 à scopo & usu divinitus constituto, quo per hanc arborem probare
 voluit DEUS, an Protoplasti abstinendo ab eâ vero bono constanter
 adhærere, an vero de illâ contra divinum mandatum comedendo
 summo malo delectari vellent. Nomen enim hoc non demum post
 lapsum ob tristem mali experientiam & boni proh! deperditum sensum,
 sed in iplo interdicto divino adeptum est. Nec minorem sane elegan-
 tiam ac splendorem *Arbor Vita* paradiso attulit. Hæc, quod omnino
 advertendum est, vitam non ad tempus saltem longum (quod etiam
 post lapsum extra & citra illius usum assequi dabatur Patriarchis, ut de
 his historiæ monumenta testantur) extensura, sed in perpetuum
 conservatura erat Gen. II. 22. 23. donec ex statu animali in statum
 alterius vitæ gloriosum & spiritualem homo integer transferreretur.
 De utrâque arbore legi merentur eruditæ Dissert. B. Christ. Chemnitii
 Theologi quondam Jenensis meritissimi. (l) En denique gratiosam S.S.
 Trinitatis inhabitationem! quid hæc splendidius unquam excogitari
 potest? Habitaculum habebat Adamus amœnissimum ex benignissi-
 mâ DEI concessione, ut jam vidimus, ipseque erat S.S. Trinitatis
 habitaculum splendidissimum. An vero hæc inhabitatio in nume-
 rum donorum supernaturalium, an vero naturalium referenda?
 haud immerito quæri posset? Supernaturale fuisse donum, commu-
 nior Theologorum sententia approbat. Pro naturali militat vastæ
 eruditionis Theologus B. Job. Ad. Osiander (m) & qui eum sequitur Domi-
 nus Praeses meus, Praceptor ac Studiorum meorum promotor plus quam
 filiâ

(b) Tractat. de Jure Dei feciali p. 65. seqq. (i) Dissert. de peccato
 Orig. p. 30. 31. (k) Colleg. Recent. Controv. cap. IX. de pecc.
 S. 1. (l) Anno 1672. § 83. recusa. (m) P. II. Colleg. Syst. p. 238.

filiali amore prosequendos. (n) Utraque sententia, licet priori ultima præferenda, status integritatis excellentiam egregie confirmat. Svavitas & delectatio, quæ inde resultavit, vix verbis exprimi potest. Quanto enim gaudio fideles in statu lapsus hodie constituti perfunduntur, cum certo sibi constar, se esse Spiritus S. habitaculum? Annon ergo perfectissimum gaudium in cor Adami integri ex inhabitatione Spiritus S. redundarit? Nullus dubito. Uberius hæc ut exponam, præfaminis ratio haud permittit. Dicam paucis, quod res est. Status hominis integri fuit excellentissimus, eamque huic statui annexam excellentiam qui negat, ipsam Scripturæ S. veritatem negare oportet. Hæc testimonium de illâ infallibile perhibet, quod mortalium omnes debitâ animi veneratione suscipere tenentur. Eorum tamen ingenia merito jure miramur, qui tacente Spiritu S. nescio qualem corporis Adami excellentiam fingunt, & omnibus, quod ajunt, laceratis propugnant. Præter & ultra Scripturam sapere gestiunt, sed reverâ insipiunt. Ad oculum id patebit, cum hypothese in *Observatorio Halensis de Luce corporis Adami* justo modo consideraverimus. Fateri equidem haud pudet, argumenta, quæ pro hac opinione loco in rubrico citato adferuntur, ita esse comparata, ut vel unico dissolvi queant ictu. Verum enim vero, ne *Dominus Observator*, qui alias plus justo jactat, suoque indulget ingenio, sibi persuasum habeat, ea esse infallibilia & pro veritate cœlesti habenda, singula, licet brevissime, post qualemcunque negativæ sententiæ confirmationem, *auxilio Magnif. Dn. Præsidis*, quod nullo non tempore gratissimo agnoscam animo, sublevatus aggrediar. Ut autem aliquo ordine procedam, totam hujus thematis tractationem, duobus expediam capitibus, quorum I. Thesin nostram probabit. II. Argumenta adversæ partis refutabit. Adsit Dominus Dominantium, dirigat mentem, calamum, linguamque, quo & in hoc negotio vel nihil cogitemus, nihil scribamus, nihil eloquamur, quam quod Divino tuo Nomini honorificum & Ecclesiæ Orthodoxæ salutare esse queat. Fiat! Fiat!

A 3

CAP.

(n) *Colleg. Privatiss. L. de Imag. DEI §. V. qu. 1.*

6

CAPUT. I.
SISTENS THESEOS ORTHODOXÆ PROBA-
TIONEM,

§. I.

DE corpore Adami in statu integritatis constituto acturis
duo potissimum momenta consideranda nobis veniunt.
Primum exhibebit veras qualitates corporis Adami inte-
gri. Alterum fœtas removebit:

§. II. Qværis; Qvibusnam ergo *qualitatibus* corpus Adami
integri fuerit ornatum? Dicam vel potius repetam brevissimis sen-
tentiam in Scholis Theologorum hæcenus receptam. En! *Im-*
passibile & Immortale fuit hominis integri corpus. *Impassibilitas*,
quod explicationis ergo adducere placet, non dicit absentiam o-
mnis omninò passionis quocunqve modo dictæ naturalis etiam & ex
qualitate calidi innati, cibi & potus, sed immunitatem (1.) ab o-
mni interna dispositione morbificâ, lethiferâ, doloris ac mole-
stis causativâ, (2.) ab omnibus externis dolorum ac molestiarum
injuriis, quas nudi protoplasti, si corpora habuissent passibilia,
tolerare haud potuissent. Hanc vero impassibilitatem quatuor
potissimum rationibus demonstravit Theologus de Universâ
Christi Ecclesiâ meritissimus, *νῦν ἐν ἀγίοις D. Abrab. Calovius (a)*
qvæ sat firmæ sunt, si iis singularis providentia divina jungatur,
ceu ab aliis jamdum observatum est. Absolute quidem loquendo
corpus Adami integri videtur non fuisse planè invulnerabile, cum
ipius Christi dulcissimi nostri Salvatoris corpus tot in passione suâ
acceperit vulnera, ut vix ac ne vix quidem homini similis esset.
At vero speciem veri hæcce ratiocinatio habet, nullo tamen firmo
nititur fundamento. Vulnerum ac passionis in corpore Christi
admissio merè liberrimæ fuit Oeconomix propter salutem nostram
& receptam in se molem peccatorum nostrorum. Passus est &
vulneratus non propter se, sed propter nos. Passus est & vul-
neratus ut maximus peccator, quippè cui totius mundi scelera fuere
imputata. Hancqve percussione[m] Christi ipsi DEO sacer tribuit
codex

7
codex. An, quæso hæc ad hominem integrum applicari possunt?
Minime gentium. Hic nullus respectus sive Oeconomix talis, sive
peccati illius, & DEI propter peccata percipientis respectus est; Fru-
straneæ ergo, si verum fateri licet, sunt quæstiones de talibus vul-
nerationis aut periculorum casibus non possibilibus, de vulnera-
bilitate scil. quæ absolute loquendo non erat impossibilis, si ita place-
ret Divino Numini, à cujus nutu unice Adamus pendeat, nunquam
in actum deducenda, cum nulli hostes nec feræ quicquam contra
Adamum valituri fuissent, si spectas providentiam DEI singularem,
hominis integri sapientiam ejusque in bestias dominium, conf. B.
Seb. Schmidius (b) B. Job. Frid. König. (c)

(a) Syst. Theol. Tom. VI. p. 400. (b) In Tractat. elegantissimo
de Imag. DEI. (c) Theol. pos. L. de Imag. S. 30.

§. III. Altera, quæ imaginem DEI comitabatur, qualitas,
eamque magis augustam reddebat, à Theologis salutari solet
Immortalitas, quæ non animæ solius, sed totius hominis etiam corporis
intelligenda, ut, si homo non peccasset, non moriturus sed æternum
DEO suo bonisque ejus fruiturus fuisset. Augustinus (a) ut dupli-
cem mortalitatem distingvit, alteram, quæ primus homo mori
poterat, alteram quæ post gustatam arborem debebat,
sic etiam duplicem immortalitatem ponit, primam, posse
non mori, quia homo poterat non peccare, secundam non posse
mori, quæ erit futuræ vitæ, quam & majorem immortalitatem
appellat. Adamo autem prior Immortalitas competeat, habe-
batque potentiam non moriendi, & si in illo perstitisset statu,
moriturus non fuisset, deinceps autem erit impotentia moriendi:
Illa immortalitas corporis Adami integri variis modis impugnatur
ab Adversariis nostris. Pontificii eam primo homini supernatu-
ralem faciunt, cum tamen iustitiæ originalis, quæ homini omni-
no naturalis erat, fructus foret, sicut mors iniustitiæ, vid. B. Scher-
zerum. (b.) Nec procul ab hac Pontificiorum sententiâ abeunt
Syncretistæ. Sic enim Christ. Dreierus, (c) ut alios taceam, docet
hominem in statu integritatis solâ gratiâ fuisse immortalem, quem
propterea merito jure perstrinxit B. M. Conr. Newfeld. (d) Potis-
simum

8
simum autem in controversiam eam vocant post Pelagium Socinia-
ni, (e) Weigelius (f) Arminiani, Isaacus Peyrerius Præ Adamitarum
factor (g) Calviniani quidam (h) & ex Cartekianis Grænewegen (i) qui
hominem mortalem creatum, mortemque non peccati, sed naturæ
sequelam esse statuunt. Unde Adamum, licet in integritate per-
teverantem & cœli Candidatum, tamen non nisi intercedente mor-
te illud obtenturum fuisse existimant, adeoque mortem in genus
humanum ab Adami labe derivatam negant. Quæ non tantum
beato primi hominis statui sed & S. literis è diametro repugnant.
Conditus erat primus homo in statu felicissimo, ut DEO tanquam
unico suo fine perpetuo satiaretur, huic profecto felicitati nihil
magis inimicum erat, quam mori & votis suis sanctissimis frustrari.
Et quid? Audiamus Spiritum S. in Scripturâ loquentem! Hic pec-
catum unicam mortis causam esse pronunciat, cum in prima com-
minatione: *quocumque die comederis de Arbore cognitionis
boni & mali, moriendo morieris* Gen. II. 17. tum in implemento
ejus. *Pulvis es & in pulvrem reverteris.* Gen. III. 19. quo & Apo-
stolus respicit perspicuè adferens; *Per unum hominem peccatum in
mundum intrasse & per peccatum mortem; & ita in omnes homi-
nes mortem pertransiisse.* Rom. V. 12. Conf. Rom. VIII. 10. Ad
quæ loca dum excipiunt, per *mortem* æternam mortem, ex quâ
reditus non datur, vel vitæ hujus calamitates, non sine tædio ad
mortem ducentes, vel mortis denique necessitatem,
aliamque ejus, postquam ex peccato aliquid maledictio-
nis traxit, faciem intelligi, non autem mortem corporalem;
manifesto nimium prævaricantur, dum ex solo sententiæ suæ
præjudicio, quæcumque per mortis vocabulum ullibi significantur,
admittunt: & vulgatissimam ejus significationem, quæq; primo-
re intuitu nobis occurrit, quæque præsertim Gen. II. 17. phrasî: *Morte
morieris* in Scripturis tam sæpè denotatur, excludunt. Objectioni-
bus aliis ut immoremur, instituti ratio haud permittit. Conf. inte-
rea, si placet. B. Mislernus (k) B. Schomerus (l) B. Scherzerus (m)
& ex Calvinianis Joh. Coccejus (n) Samuel. Marsus (o) Franciscus
Bur-

Burmannus (p) Wilhelmus Momma (q) aliiqve, qui tamēn caute
legendi, qvia ubivis puri non sunt.

- (a) *Lib. III. cap. 2. de Genes. ad liter.* (b) *in Anti-Bellarmino. Disp. XIV. p. 630.* (c) *in der Erörterung. p. 150. 156. 171. 175. 181.* (d) *In Vind. Manual. Pruten. p. 108.* (e) *Socinus de statu primi hominis p. 57. Catech. Racov. p. 21.* (f) *in Postill. P. II. p. 29.* (g) *vid. B. Schomerus Colleg. Recent. Controv. Cap. VIII. §. 4.* (h) *Keckermann: lib. I. System. Theol. C. II (i) Catech. p. 29.* (k) *Tom. IX. Dispp. Giessens. Disp. XIV pag. 785* (l) *loc. cit.* (m) *Syst. Theol. Loc. V. p. 115. & Brev. Huifsem. Cap. III. p. 190.* (n) *Tom. VI. Opp. in summ. Theol. Cap. XVIII. alibiqve* (o) *in Tractat. de Gratia. Cap. VI. de Pecc. Orig. p. 96. & seqq.* (p) *in Synops. Theol. Tom. I. lib. II. C. I. p. 385. seq.* (q) *in pralect. Theol. Oecon. feder. annex. Loc. de Creat. p. 197.*

§. IV. Nunc ut ordinem supra definitum servemus, eorum videamus sententias, qui alias praeter, extra, imo contra Scripturam fictas qualitates corpori Adami integri tribuunt. Sistitur autem oculis nostris in limine statim *Ebraeorum nonnullorum* sententia, quā Adamum *Androgynum* fuisse satis impudenter asserunt, vid. *Thomas Broune* (a) & *Dominus de Molcken.* (b) *Judaeorum* sententiae adstipulantur *Franciscus Georgius Venetus* (c) *Augustinus Steuchus* *Chisamensis* *Episcopus* (d) *Anonymus* quidam in *Franciā apud Cornelium a Lapide* (e) omnesqve hodie *Boehmi-stae.* Sed nugae sunt, quas ipse S. codex apertissimē detegit refellitqve dicendo; Deum creasse non *אֶת* illum sed *אֶת* illos: cont. *Joh. Hoornbeck.* (f) *Franciscus Burmannus* (g) *Tostatus* (h) Alii Adamum corporis magnitudine quosvis superasse homines ajunt, eumqve fuisse *Gigantem* haud obscure tradunt. vid. *Genebrardus* (i) *Joh. Lucidus.* (k) Alii verò hisce contradicentes rectā viā in contrarium prolabuntur, dum *Gigantum* existentiam simpliciter negant. Ita sentiunt *Chrysostomus* (l) *Ambrosius* (m) & ex *Judæis Philo* (n) *Josephus* (o) & qui illos sequitur, *Autor der Hällischen Anmerkungen!* (p) qui etiam alias luculentissima
R Scriptu-

Scripturæ loca in suum detorquere solet sensum. Utraque sententia, quod vel Tyrones advertunt, infirmo stat talo. Prior, alias ne memoremus rationes, ex loco malè intellecto Jos. XIV. v. ult. est desumpta & ex Rabbinorum Scriptis hausta. Versio vulgata decepit Autores. LXX. Interpretes aliter verba reddiderunt, quæ secundum fontem ita fluere: *Nomen Hebronis olim fuerat Cariath-Arbe is fuerat homo inter Enacinos maximus.* Et posito, hoc in loco de primo homine Adamo agi, aliæ tamen profecto causæ, cur maximus appelletur, subesse possunt. Annon denominationis hujus fundamentum ex eo desumptum esse potuit, quia à DEO immediatè creatus & totius generis humani caput constitutus erat? vel, si hoc ad palatum non est, annon propterea ita vocari potuit, quia singularibus à DEO præ ceteris hominibus ornatus & cumulatus fuit beneficiis, utpote justitia originali &c.? Judicium sit penes eruditum ac benevolum Lectorem; Cont. interea si lubet, *Andr. Masius (q) Nicolaus Serarius (r) B. Artopæus (s) Pererius (t)* Altcræ sententiam, quæ Gigantes unquam existisse negat, tam sacrarum, quam profanarum historiarum monumenta efficacissimè destruunt. Alia adhuc fabulosa Judæi de Adami adferunt statura, quæ collecta vid. ap. *D. Julium Bartoloccium de Celleno.* (u) Non enim tanti sunt momenti, ut speciatim à nobis vel adduci vel refelli mereantur. Eâ, quæ adferuntur & finguntur facilitate, à nobis rejiciuntur, quicquid etiam alii, qui nugis hisce valde delectantur, sentiant.

(a) in *Tractat. Relig. Medici Sect. XX. p. 130. edit. Argentor. & p. 76. edit. Belgic.* (b) in *Annot. ad Relig. Medici p. 134.* (c) in *Problem. Script. S. Tom. I. probl. 29.* (d) in *Cosmopæia s. Comm. in III. priora cap. Gen. Tom. I. Opp. p. 686. seqq. edit. Paris.* (e) in *Gen. I. 17.* (f) in *Tractat. de Convincendis & Convertendis Judæis Lib. IV. p. 335. seqq.* (g) *l. a. Tom. I. lib. I. cap. XLII. S. 116. p. 317.* (h) in *Gen. I. 9v. 32.* (i) in *Chronographiâ* (k) *lib. I. de emend. temp. cap. IV.* (l) in *Catenâ in Gen.* (m) *de Noâ cap. 4.* (n) *de Gigantibus.* (o) *lib. I. Antiqu. Judaic. Cap. V.* (p) *P. I. p. 340.*

110

p. 340. (q) in Comm. in b. l. (r) in Comm. in b. l. (s)
in peculiari Dissertatione de b. m. (t) in Comment. in Ge-
nes. p. 130. (u) Part. I. Bibl. Rabb. p. 64. seqq.

§. V. Verum enim verò, quid de Opinione Observatoris
Halensis, quâ corpus Adami integri facit lucidum loco in titulo no-
tato, sentiendum sit, mox exponam specialius, si ingenere B. L.
hoc tantum observaverit, eam ab aliis jam olim esse approbatam,
a Domino Observatore vero, cujus ingenium totum occupavit Li-
bertinismus sentiendi & credendi, novo quasi colore pictam in
scenam produci. Pererius (a) ostendit, fuisse jam olim, qui A-
dami corpori aliquid præter elementa ex quinta, ut vocabant, es-
sentiâ i. e. ex materia cælesti assignaverint, quam materiam nescio
cujus lucis nomine appellent. Damnare verò Theologos hanc
doctrinam tanquam falsam, Philosophos etiam deridere ut pueri-
les nugas ac aniles fabulas. Rationem ipse addit (quæ ex Scholâ A-
ristotelis desumpta, cui olim omnes fuere addicti, hodie non admitti-
tur) quia cælestia non possunt misceri cum terrestribus, tanquam
incorruptibilia cum corruptibilibus. Jungeremus Observatori
Halensi D. Zieroldum (b) qui scribit, quemadmodum corpus parti-
ceps sit animæ justæ & sanctæ animæ sanctum efficitur instrumentum, per
quod justæ animæ justas suas, sapientes & sanctas perficit actiones. Cor-
pus Adami lucidum Luc. XI. 36. & membra arma lucis & justitiæ erant.
Rom. VI. 13. seqq. c. XII. v. 12. nisi verba exponi possent de luce figu-
ratâ, sicut & ipsum Christi dictum, quod probationis loco apponitur,
ita intelligitur.

(a) l. c. p. 127. (b) in Theolog. verè Evangelicâ. p. 15.

§. VI. Ut ergo de nostrâ constet sententiâ, sine am-
bagibus hanc Anti-thesin Observatori Halensi oppono: Corpus
Adami integri non fuit lucidum. Quam statim, ne more Dni Dis-
sentientis tantum dixisse videar, probo (I.) a silentio scripturæ. Arguo:
Quodcunque ex S. literis neque καὶ ῥητόν neque κατὰ διάνοιαν
probari potest, id temerè adseritur. Atqui Thesis, corpus Ada-
mi fuisse lucidum, ex S. literis neque καὶ ῥητόν neque κατὰ διάνοιαν
probari potest. E, illa temerè adseritur. Majoris veritas vel ex

B 2

ipsis

ipsi terminis constat. Nec enim de Adamo nobis extra Scripturam
 S. quicquam aliunde constat. Minor facili adstruitur negotio, si
 argumenta contraria considerantur. Ad *ῥῆτον* nec ipse Observa-
 tor audeat provocare. Consequentia, quas adfert, non in Scho-
 la Spiritus Sancti, sed in cerebello novaturientis sunt natae, id
 quod ex infra dicendis, ubi eas speciatim examinavero, eviden-
 tissimè constabit: *Prob. II. ex dictis, quæ existentiam & formalem i-*
maginis divinæ rationem ostendunt. Hanc descripturus Spiritus S.
 qui ipsa est veritas & nil nisi verum dicit, monstrat, eam fuisse pri-
 mario positam in *sapientia, justitia & sanctitate.* Conf. Eph. IV. 24.
 Joel. VII. vs. ult. Nunc ita argumentor: quæcunque qualitas
 ex imagine divinâ demonstrari non potest, illa Adamo integro
 tribui nequit. At qui qualitas, quâ corpus Adamo integri lucidum
 dicitur, non potest demonstrari ex imagine divina. E. hæc qua-
 litas Adamo integro tribui nequit. Minor ex dictis citatis patet,
 quæ ne *γῆ* quidem de luce tradunt. Majorem demonstro hæc
 ratione, quia ex imaginis divinæ statu deducendæ sunt omnes pri-
 mi hominis perfectiones, utpote elegantia faciei, temperamenti vi-
 gor & similia, quod iterum constat, quia sine illis ea, quæ ad ipsam
 imaginis essentiam pertinent, ut notitia rerum divinarum eminen-
 tissima & amor DEI intensissimus, feliciter exerceri non potuissent.
 Sed non potest eodem modo ostendi, quod etiam Lux corporis inter
 ea sit, quæ notitiam illam & amorem facilitaverint aut necessario ad
 eorum exercitium requisita fuerint. Quomodo autem ex imagine
 divina profluxerit corporis decor & elegantia, non quod ad ima-
 ginis divinæ essentiam, sed quod ad statum ejus pertinuerit, fultè
 & solidissimè ostendit *Magnif. Dn. Preses (a)* Nempe id quatuor mo-
 dis fieri, quos breviter, pace ipsius recenseo (I) quod perfectiones
 interiores in exteriores profluant, ut hæc illa arguant
 ac demonstrent. (II) quod dotes interiores exteriores effi-
 ciant (III.) quod ad talem statum interius felicem omnino perti-
 neat status externus felix, sicut Aristoteles ad statum summi boni re-
 quirit divitias, sanitatem, honores. (IV.) quod ipsa natura primi
 hominis perfectissimè creata fuerit, adeoque ipsa natura intendat in
 procu-

procu-

13

procreandâ suâ specie pariter perfectionem. *Prob. (III). ex dictis,*
quæ de vitâ eternâ agunt, ubi imago divina restaurabitur, & cor-
pus lucidum & clarum erit. *Arguo.* Quamcunqve qualitatem
Spiritus S. vindicat corporibus glorificatis, illa corpori non glo-
rificato haud adscribenda est. Atqvi iucidum & clarum esse
Spiritus S. vindicat corporibus glorificatis. E. hæc qualitas cor-
pori non glorificato tribui nequit. Minorem confirmant varia
Scripturæ loca. Dan. XIII. 3. Matth. XIII. 43. 1. Cor. XV. 41, 42.
Phil. III. 21. Major vero hoc nititur fundamento. Quia id, quod
in gloriâ demum consecuturi sumus, in statu imaginis non habuisse-
mus. Alias nulla esset differentia inter statum integritatis & æter-
næ gloriæ. Idque eo verius est, quo probabilius, si corporum
claritas in primo homine locum habuisset, perinde id silentio præ-
teriturus non fuisset Spiritus S. ac non præterit hanc claritatem in
laudando statu gloriæ. Videtur equidem primore intuitu ex hâc
ratione probari posse sententiam contrariam, nempe corpus Ada-
mi fuisse lucidum, sed videtur saltem, reverâ ex eâ probari nequit;
nam magna est differentia inter corpus glorificatum & non glo-
rificatum. Lucidum & clarum erit corpus glorificatum, quia
etiam reliquas qualitates habebit, quæ cum luce ac ceteris corpo-
ribus lucidis sunt connexa, quales sunt subtilitas, spiritualitas &
aliæ. Quæ cum de corpore Adami non glorificato affirmari ne-
queant, nec id, quod ex illis fluit vel ad minimum immediatè illis
annexum est, ejus corpori tribui potest. Ulterius arguo: Qui-
cunqve demum gloriam lucem & splendorem consequi debebat in
alterâ vitâ, is talem in hâc vitâ nondum habuit. Atqvi Adamus,
si in statu integritatis mansisset, gloriam, lucem & splendorem de-
mum consequi debebat in alterâ vitâ. E. talem Adamus, si in statu
integritatis mansisset, nondum habuit. Majoris veritas ex supra
allatis adstruitur. Minor vero altioris indaginis esse videtur. Sunt
enim nonnulli in eâ opinione, Adamum si in statu integritatis
mansisset, non ad gloriam provehendum nec majoribus dotibus
fuisse exornandum. vid. Bekker (b) Moses Amyraldus Theo-
logus Callus (c). Qui error etiam Socinianorum & Anabaptista-

rum est. (d) At vero obstant huic opinioni rationes magni o-
 maino ponderis. En! Beatitudinem coelestem & æternam per-
 didimus in Adamo per ejus lapsum & inobedientiam, Ergo ipse
 eadem fuisset fruiturus, si in statu integritatis permansisset.
 Quod enim per peccatum est amissum, id a DEO datum fuit Ada-
 mo aut promissum. 1. Cor. XV. 22. En! Promissio legis, quæ sub
 vitâ omnem beatitudinem præcipuè coelestem promittit, habebat
 necessario locum in statu Integritatis, cum Adamus legi ad vitam
 subjectus fuerit, licet ille vitam æternam promereri haud potue-
 rit, de quo ultimo momento vid. *Joh. Volckmarus* (e) *Joh. Fried.
 König* (f) *Hulsemannus* (g) *Qvenstedius* (h) Si plura desideras pro
 theseos nostræ confirmatione, considera quæso Adami dignitatem,
 quæ ostendebat, eum ad meliora, quam ad terram esse creatum.
 Considera ejus desiderium, quod admodum vehemens fuit, exple-
 ri vero non poterat, nisi constantissimâ summi boni possessione.
 Et quid? ipsa DEI imago, quam habebat primus homo, haud patie-
 batur, eum in terris à beatis sedibus, quas cognoscebat, exulem
 semper agere, sed requirebat, ut cœlo esset donandus ibique ple-
 nissima DEI imagine beatitudinis & gloriæ satiandus. Quod ob-
 jiciunt, nullo oraculo notificatum esse, quod Adamus mutandus
 fuerit, ad rem prorsus non facit. Opus enim non erat, hominem
 scire modum, quomodo beata vita conferri deberet, uti nec sci-
 re opus erat, quomodo creatus erat. Sufficiebat nosse rem ipsam,
 modus divinæ voluntati relinquendus erat. Nec obstat veritati
 fœdus operum fuisse fœdus naturale; Hoc enim ambabus largi-
 mur manibus, & eo veritas magis confirmatur, nam natura ad fru-
 itionem DEI percipiendam, desiderandam, quærendam, speran-
 dam facta est. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Alia qui hæc de controver-
 sia scire cupit, adeat *Joh. Coccejum* (i) *Melch Leydekkerum* (k) *Franci-
 scum Burmannum* (l) *Zanbium* (m) aliosque. Nos interim pro-
 peramus ad *Prob. (IV.)* quæ desumpta est ex periculo contrariæ opinionis
 adherente. Nam facili negotio sana de imagine divinâ doctrina
 everti & errores dudum profligati ex orco reduci poterunt.
Manichei figuram corporis attendentes, imaginem divinam planè

negarunt, vid. *Augustinus* (n) *Anthropomorpha* & *Audiam* in *Stru-*
cturâ & *lineamentis* corporeis imaginem divinam positam fuisse
finxerunt. *Conf. Augustinus*. (o) Si non idem, hisce tamen erroribus
famile quid docet observator Halensis, Sat Sapiienti ! Sufficiant
hæc de primo capite dicta.

- (a) *In Noct. Christ. Exerc. X. de Forma faciei Christi* p. 465. seq.
(b) *in lib. cui tit. Vaste Spysse* p. 25. (c) *Tom. II. Dispp. Sal-*
murienf. Disp. de tribus fœderibus (d) *vid. Burmanni Sy-*
nops Tom. I. lib. III. C. III. p. 398. (e) *in Disp. Inaug. De*
Meritis Adam in statu integro ao. 1683. sub *Præsid. D.*
Job. Baggeri Haffniæ habit. (f) *in Disp. de jugo legis*
Rom. VIII. Cap. III. Porism. I. §. 5. (g) *in Prælect. ad*
Brev. Cap. VIII. p. 1177. n. 4. (h) *P. IV. Syst. Loc. de*
Testamentis divinis f. 256. *thes. VII. not. 1.* (i) *Tom. I.*
Opp. in Gen. fol. 19. seq. (k) *in Face. Veritatis Loc. IX.*
quest. 5. p. 405. seqq. (m) *Tom. III. oper. lib. 3. Cap. 4*
quest. 8. (n) *Tom. I. de Genes. contra Manich. lib. I. c. 17.*
(o) *de Heres. c. L. & LXXVI.*

CAPUT II.

ARGUMENTA CONTRARIÆ PARTIS REFUTANS.

§. I.

Nunc tandem ipsa paradoxa sententia, corpus Adami, (quin
& Evæ, ut ex tractatione patet) instar Solis luxisse, e-
xaminanda nobis est. Quo vero, quid in se vel veri
contineat, vel falsi, eo melius pronuntiare queamus, singula
Observatoris momenta, retento eodem tractationis ordine, ad accu-
ratam analysin revocabimus; Inde enim satis manifestum evadet,
utrum illa invicte concludant, ut quidem satis audacter præten-
dit Autor, vel probabilem saltem efficiant fidem, aut plane nul-
lam. Singulis ergo §§. nostrum quæcunque subiciemus
judicium.

§. II.

§. II. Satis profecto speciose suum figmentum proponere conatur Dn. Observator, de quo vel initium suæ tractationis luculentissime testari potest. Audiamus ipsum differentem! *Nihil, inquit, pene frequentius est, quam ut Christiani quidam mirentur, cum audiunt explicationes quasdam Scripturæ S. quæ Philosophiæ Ethnicorum aut contrariantur, aut ignotæ sunt. Ita nihil ipsis magis inauditum & improbabile videtur, quam dogma de splendore corporis Adami, cum tamen nihil clarius, nihil verius, nihil divinius & Christianæ sapientiæ convenientius sit, quam illud ipsum tam incognitum tam explosum & contemptum dogma.* Hactenus ille. Verba hæc si penitus introspiciantur & considerentur, magis reformatæ Ecclesiæ Doctores, Socinianos aliosque perstringere apta sunt, quam nostros; qui vocem domini sui soliti semper fuerunt præ omnibus rationis deliciis, nedum præ Ethnica Philosophia (qua Ethnicâ: Ut enim illa è bonis naturæ principiis deducitur, ab ipso Apostolo laudatur Rom. II. 15, 1. Cor. X. 14.) audire, de quo testantur tot contra Calvinianos & Socinianos disputationes, quæ in Eruditorum manibus sunt. De cætero thesis ipsa, quæ nempe hæc est: *Dogmate de splendore corporis Adami nihil clarius, nihil verius, nihil divinius & humanæ sapientiæ convenientius est, tantâ cum asseveratione & indubitata certitudine posita promittit quidem argumenta invicta, sed quæ malè fidem servet, in futuro eorundem examine constabit.* Dicit: *Dogmate de splendore corporis Adami nihil clarius, nihil verius esse, sed quæso?* Quomodo hæc claritas vix unius ex tanto tempore hominis oculos non perstrinxit, ut lucem tam claram viderent? si hoc dogma hactenus inauditum, quomodo explodi potuit aut contemni? An, quod nunquam auditum est, potest explodi? Quemadmodum revera ad usque tempus hujus Observationis de hoc splendore extra Mosen Barcepham (de quo etiam deinceps dicendi locus erit) nihil unquam auditum, multo minus illud explosum & contemptum fuit. Et utinam Clar: Dominus Observator tacuisset! Sic enim Eruditorum risui se non hecce suo dogmate exposuisset.

§. III. Sed quid dico? Existimat Autor, se sulcipere opus

pus

pus aliquod maximè laudandum. Hinc more suo i. e. satis thra-
 sonicè §. II. hunc in modum disserere pergit: Nos igitur nunc
 illud tanto confidentius à contemptu & oblivione vindicabimus, quo
 magis indies veritas elucescit & Scripturarum S. explicationes Eth-
 nicæ odiosiores evadunt. Annitemur autem pro virili, ut obscurita-
 tem evadamus, nec in re gravis momenti levibus utamur argumentis.
 Videtur enim nobis indubitata veritas indubitatis argumentis stabi-
 lienda, ne prodidisse causam videamur, quam bonâ fide defendendam
 suscepimus. Respondemus (1) in genere: Illa, quæ hodie potissi-
 mum in his Observationibus elucere dicitur veritas, & Scriptura-
 rum explicatio, admodum pauper est. Et si candidè pronunciare
 liceat de præfenti Observatione, dicendum erit, illam non Scri-
 pturarum explicationem, sed eversionem tradere. Ad bonam suam
 fidem malè provocat Autor, cum jam dudum bonam fidem de-
 coxerit. Quod autem quis non habet, ad id provocare non po-
 test. Multa pro indubitata veritate vendunt, quæ à veritate lon-
 gissimè absunt, aut veritati è diametro repugnant, quod sequentia
 docebunt. (2) in specie. Cum Scripturarum explicationem Eth-
 nicam hodie odiosiores fieri jactat, sine dubio intelligit explica-
 tionem regulis hermenevticis innixam, quæ explicatio ipsi Eth-
 nica dicitur, quia regulæ Hermenevticæ ipsi rationi, quam solam
 excolunt Ethnici, sunt consentaneæ. Nec enim comprehendi ullâ
 cogitatione potest, quid aliter intelligatur. Sin vero ipsius est
 sententia, talem Scripturarum explicationem, quæ regulis innititur
 Hermenevticis, esse Ethnicam, ipse vel culpandus est, quia iisdem
 utitur. Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum. Alii Fa-
 natiki regulas illas ideo contemnunt rejiciuntque, quia Spiritum
 præferunt hominis menti per devotam lectionem Scripturæ sine
 ejusmodi operosis adminiculis illabentem. De quo utrum Autor
 adversus Ethnicas Hermenevtices regulas gloriari velit, dici non
 potest, cum admodum id sit incertum.

§. IV. Postulata, quæ §. III. & IV. Dominus Observator sibi
 concedi desiderat, frustra planè postulantur. Dicit: ex statu præsen-
 ti humani generis pristinum Adami statum male judicari; sed cum

C

larvis

larvis pugnat. Omnes enim ambabus concedimus manibus, ex statu præfenti humani generis pristinum Adami statum male iudicari. Ostendat vel unicum, qui ita unquam iudicavit. Si fingere quicquid libet, verum est dicere aut veritatem indubitatum defendere, magnum se præstitit Virum Dominus Observator. Status hodiernus cum statu integritatis conferri haud potest. Ille enim omnis infelicitatis quasi compendium quoddam est. In hoc vero omnia fuere contraria. Demonstrandum ergo erit, dicere enim haud sufficit, fuisse quosdam, quibus religioni fuerit hoc concedere. §. IV. sub hypothesis concludit autor: Dispiciendum ergo posthac erit, in ipso enim nexu nihil desiderari potest, ex quibus hodie amissis ad lucem corporis Adami invictè colligi possit.

§. V. A postulatis ad hypotheses, quibus figmentum suum superstruitur, pedem promovet Cl. Autor §. V. easque duorum generum (quæ ibi vide) esse ostendit. Illa, quomodo concludant, ex mox dicendis B. L. facili colligere poterit negotio. Specialem ergo considerationem hic minime merentur. Quæ autem §. VI. adfert, sine justâ censura dimittenda non sunt. Apponam verba, quæ ita sonant: *Historia creationis docet, Adamum ex terra prodiisse vivum & postquam prodiisset, à DEO Spiritu S. mente donatum esse Gen. II. 7. Ut hæc clarius percipiantur, removendus est error eorum, qui propter pictorum insaniam, Deum Adamo producendo tanquam figulum adstitisse somniant. Deus est substantia omniprensens & efficacissima, & per suam efficaciam efficit, ut ex pulvere terra prodiret creatura Adamus, cui divinus Spiritus indebatur, per quem pro arbitrata suo regeret quosvis animantes, & faceret omnia, quæcumque ad vitam ac Excellentiam suam conservandam pertinerent. Gen. I. 27. Atque propter has præstantias Adam imago divina erat, uti ipse Moyses illum appellat. Hic est introitus ad futuras pro luce corporis Adami argumentationes. Satis prodit, quid in pectore gerat, Observator. Quædam notanda veniunt ad hunc §. I. Cum pictorum, ut vocat, insaniam perstringit, qui DEum Adamo producendo tanquam figulum adstitisse somniant, nescio an eorum insaniam*

insaniam

19

infantiam adprobare velit; qui DEum pingi non posse aut debere asseverant. Notum est, Calvinianos docere, DEum aliqua facie pingendum non esse, vid. ex recentioribus *Wilhelmus Momma* (a) *Nicolaus Arnoldus* (b) Hisce si adstipulatur Dominus Observator, majori insaniam laborat, quam pictores. Imo nulla causa est, cur pictores insani dicantur, cum res sensibus carentes Symbolicis picturis representant, ut eorum proprietates pro similitudinem rerum materiatarum animo imprimant. Ipse DEus sese externa in specie frequentissime oculis hominum object, cui insaniam adscribere blasphemum est; vid. & leg. hac de re *D. Frid. Balduinus* (c) *B. Job. Conr. Danbauer.* (d) (II) Quod imaginem divinam Adamo inditam in eo constituisse ait, quod talis ei inditus fuerit Spiritus, quo animalia omnia regere, eaque facere posset, quæ ad vitam & excellentiam suam conservandam pertinerent, in eo *Socinianorum* (e) & *Arminianorum* sequitur placita, qui & ipsi imaginem divinam in Dominio in creaturas, & in ratione, qua regere possent, constituunt. Quod quam delirum sit, à Theologis fuscè demonstratum est, vid. *B. Abrab. Calovius* (f) *B. Scherzerus* (g) *B. Seb. Schmidius.* (h) *Job. Wolfgang Jäger* (i) *Nic. Arnoldus* (k) *Sam. Marcius* (l) *Job Coccejus.* (m) Et posito, hæc universa concedi posse, tamen ad lucem corpori Adamitico conciliandam quomodo faciant, ne Argus facile videbit.

(a) *In Oecon. fed. Tom. I. p. 297. sqq. in 8vo.* (b) *in Tenebr. p. 580. alibiq.* (c) *in pec: Disp. de Imag.* (d) *in Hodom. Calvin. P. I. p. 1137.* (e) *Smaltzius contr. Francium Disp. II. p. 60 Ostorodus in Instit. c. 33. Catech. Ræov p. 9.* (f) *in Socin. Proflig. p. 77.* (g) *in Coll. Anti-Socin. p. 275.* (h) *de Imag. Div. p. 389. seqq.* (i) *in Jure Dei fed. qv. 17. p. 179. seqq.* (k) *in Luc. in tenebr. p. 3.* (l) *in Belgio Orthod. p. 189.* (m) *Tom. I. Opp. in Gen. fol. 11. seqq.*

§. VI. Alteram hypothesin Observator his conceptam verbis tradit §. VII. Deinde, inquit, eadem historia nobis confirmat, Adamo licuisse omnium arborum Paradisi, in quem ante paulo translatus erat, fructus edere, exceptis pomis unius, quæ naturam Adamo corrumpere.

Hoc enim est id, quod Moses dicit arborem sciendi bona & mala Gen. I. 26. 17. Mala enim & bona non tam intellectu cognoscuntur, quam ipso sensu percipiuntur. Ineptus esset, qui divitem e. g. diceret, scire malum paupertatis, etsi omnia omnium scripta de illo legisset. Judicet B. L. an hæc aliquo pacto faciant ad illuminandam Adami faciem? Si meum tenue apponere liceret iudicium, dicerem, id nullo modo apparere. Præterea eas denuo hic propinat hypotheses, quæ non paradoxæ tantum sunt & fundamento omni destitutæ, sed insuper ridiculæ & pueriles. (I) Paradoxon est, fructus arboris veritæ corrupisse naturam Adami. Id enim citra dubium intelligit Autor de corruptione ipsius animæ ratione præditæ quoad scientiam regendi bestias, adeo, ut post lapsum debilitatæ fuerint vires Adami, ut non amplius sciret, quomodo bestiæ regendæ essent, quemadmodum antea. Videtur hanc corruptionem adscribere ipsi naturali pomorum illorum qualitati, non aliter, ac cum herba quædam venenata sanam hominis constitutionem corrumpit, si comedatur. Cum quicquid corruptionis insecutum est, comestionem de arbore veritæ, id non prævenit ex qualitate illius fructus venenati, sed ex transgressione præcepti divini (II.) Occasio hic est dicendi quidpiam de ipsa illa arbore, unde denominationem acceperit, an ab ipso DEO, an à Diabolo? Quod posterius defendit. B. D. Seb. Schmidius (a) vid. & Clericus (b) qui ait, videri hanc arborem vim habuisse hominem in eo prudentiorem faciendi, quod malum suum prævaricationis agnosceret. Johann. Marck. (c) ait; dictam hanc esse arborem ita à conscientia obedientiæ præstitæ cum præmio expectando & inobedientiæ commissæ cum pœna. Utrum Clerici sententiæ Dominus Observator sit addictus merito dubitatur. Si enim hæc arbor vim habuit, ut homo experientia misera, non speculando, scientiam hanc esset adepturus, quod deliquerit, ut loquitur Anon. Angelus (d) tamen non corrumpit hominem, sed perfectionem ei majorem attulit. (III) Ridiculum est, quod Observator tradit, ineptum esse, qui divitem diceret scire malum paupertatis, etsi omnia omnium scripta de eo legisset. An enim, qui legit, hos illosve in bello

Io jaculo transtossos, aut tormenti globo capite alioque membro mutilatos esse, hoc malum ignorat? An Medicus ignorat morbos, quos ipse nunquam est perpeffus? An qui Martyrum passiones legit, nescit, quale malum illi fuerint passi, etiamsi omnium Martyrologiorum libros legerit? An itaque frustra leguntur historię de tormentis E.g. quę illata sunt Francisco Ravalliano Regicidę? Eam ipsam ob causam talia in libris legenda traduntur, ut Lectores hęc cognoscant, immanes dolores animo concipiant & ejusmodi facinora serio detestentur. Equidē qui mala & legit & patitur, rectius illa novit quam qui tantū legit. Sed ideò ineptus non est, qui dicit divitem scire, quantum malum sit paupertas, etsi omniū omnia scripta de eo legisset. Sed qui hoc contra sole clariorem experientiam negat, ipsis ineptis magis est ineptus.

(a) *Disp. ad Gen. II. f. 3. f.* (b) *in Gen. p. 18.* (c) *in Hist. Paradisi p. 421.* (d) *in Annot. Bibl. p. 6.*

§. VII. Tertiam hypothēsī exhibet *Autor* §. IIX. quę equidem extra controversiam posita est, quid tamen ad institutum *Autoris* faclat, ne cogitando quidem quęnquam assequi posse arbitror. Ineptissima foret consequentia; Adamo juncta est socia, quę ex costa ejus constructa fuit & cum Adamo summē familiariter vivere debuit, E. Adami corpus fuit lucidum. Quę autem §. IX. dicit, magis ad rem esse videntur. Accedit enim propius ad propositum suum, nempe ad nuditatem Adami describendam, ex qua lucem deducit. Hęc tamen adhuc communiori sententię, quęnquam cum aliquā dubitandi particulā videtur accedit. Rationes hujus dubitationis adfert *Clericus* (a) qui eam ipsam ob causam & hic Socinianorum sententię adstipulatur, quod nempe primi Parentes in summa simplicitate, qualis est in pueris, conditi fuerint. Quę hypothesis, cum jamdudum explōsa sit, hic specialem refutationem non postulat. Videtis interea *Calovium* (b) *Scherzerum* (c) & Calvinianis *Nicolaum Arnoldum*. d)

(a) *in Gen p. 23* (b) *l. c. § in Gen. p. 336.* (c) *l. c.* (d) *in Luc in Tenebr. P. I. p. 9. § II.*

§. VIII. Sententia §. X. est, Adamum & Evam se in horto abdidisse in dumeta & cinxisse se foliis ficus ob aëris frigiditatem, quam ex tonitru (ita enim interpretatur: *Ibat vox DEI in horto*) metuebant. Ante lapsum nempe nulla aeris & tempestatum incommoda ipsi metuenda fuerant, adeoque non curabat nuditatem suam. Verum cum peccasset & DEus statim tonitru excitasset, sentiebat, DEum sibi ob peccatum iratum esse frigusq; tempestatem subsequiturum, ideo se occultabat inter dumeta & foliis se adversus frigus muniebat. Quæ omnia ex intentione Autoris eo tendunt, ut constet, per lapsum amissum esse splendorem, consequenter calorem. Verum enim vero circa hanc paradoxam Autoris sententiam notandum, (I) eandem textui sacro & circumstantiis non esse convenientem. Non enim dicitur Gen. II. ult. *Nudi erant homines neq; frigeant, sed neq; pudefiebant.* Neque etiam postea dicit Adam Gen. III. 10. *Audiebam vocem tuam, non quia splendi, sed quia nudus sum, adeoque quod ex superiori advertendum est, pudore tangor.* Et quale hoc esset munimentum adversus frigus, circumdare se frigidissimis foliis, potius auferetur frigus. Equidem & *Clericus* (c) memorabilem habet & in aliquo cum Dno Observatore convenientem sententiam, quod putat, quando dicitur, *se nudos esse cognoverunt* Gen. III. 7. non de nuditate proprie dictâ sermonem esse, (quam in rem varia adfert argumenta) sed *ערום* h. l. sumi pro peccatore, quomodo sumi putat Exod. XXXII. 25. adeoque hîc dicere velle Adamum, se peccatores nudatos imagine divinâ, ut & exponit B. Joh. Quistorpius, (b) esse agnoverunt; it. timebam, quia peccator eram. Quæ est nova & paradoxa, ut pleraque, Clerici sententia. Deinde prorsus ad mentem Domini Observatoris reliqua quoque interpretatur *Clericus*. Consueverant folia & ramos & faciebant sibi *חגרות* *scenas*, pro quo Lutherus Zonas. Omnia sane apud Clericum coacta sunt. Ejus sententiam fusè examinat Dn. Johann. Marck. (o) ad quem ut brevitati studeamus, hâc vice B. L. remittimus. conf. *Commentarios* passim ad h. l. (II) quando Observator dicit, verborum illoꝝ

illorum à B. Seb. Schmidio ita redditorum: cum audirent vocem DEI
 ambulantis in horto tempore auræ diei, sensum esse hunc: Cum ton-
 nitru audiretur, ut aer refrigeret; atque ad hanc sententiam com-
 probandam ad lectionem Ebræam sine punctis provocat, tum (1.)
 non apparet, quomodo hanc suam sententiam ex literis textus, si
 vel maximè seponantur puncta vocalia, exsculpere velit, videt
 And. Rivetus. (d) De voce DEI auditâ & vento diei omnium fusissi-
 mè agit Dn. Marck, (e) (2.) Iterum prodit autor animum ad
 quaslibet sententias profanas, Sacrarum literarum vel con-
 temtum vel libertatem pro arbitrio illas interpretandi, propen-
 sum, dum ait: eos facile intellecturos, hunc esse verborum
 sensum, qui malint scripturam sine punctis intelligere, quam cum illis
 non intelligere. Nempe sine punctis ipsi est juxta beneplaci-
 tum suum rectius intelligere & ad sensum quemcunque inflecte-
 re, quam cum punctis non intelligere sensu Libertinistico. Utrum
 puncta vocalia sint textui sacro cœva, fule à Theologis & Criticis
 passim disputatum est, Negarunt ex recentioribus Richardus Simonius
 (f) Christoph. Wittichius, (g) Affirmativam vero sententiam vide
 ap. B. Schomerum (h) & Joh. Leusdenium. (i) qui ex professo hæc
 de materia egit.

(a) ad h. l. p. 29. (b) in Annot. p. 11. (c) de Paradiso p. 687. seq.
 it. p. 164. seq. (d) Tom. I. Opp. p. 134 seq. in Gen. (e)
 l. c. p. 670. seq. (f) ad Ps. XXII. 17. (g) in Aphor. Theol.
 Comment. Epist. Ebr. annex. Decad. 3. th. 4 p. 430. (h)
 in Colleg. Recent. Controv. Loc. II. de Script. §. 5. (i)
 in Philologo Ebræo Dissert. XIV. XV. p. 154. seqq.

§. IX. Docet Observator s. XI. Dominium hominis in ser-
 pentem & cætera animantia labefactum esse, quod ante lapsum
 integrum & incorruptum habuerat; Probationis loco adfert
 Gen. III. 15. Sed Resp. (1.) Verum est; dominium in animantia post
 lapsum labefactum esse, sed hoc parum facit ad institutum Autoris
 obtinendū, ut postea dicetur Resp. (II) Quando Autor cum Josepho,
 Rabbini Bonfrerio (a) Hugone Grotio (b) aliisque Gen. III. 15 per ser-
 pentem mere naturalem intelligit, apertissimè Spiritu S. contra-
 dicit

24
 dicit. Nam (1.) v. 1. 4. 5. Cap. III. Gen. tales Serpenti tribuuntur actio-
 nes, quæ in naturalem non cadunt. (2) singularis hic inimicitia de-
 scribitur. At de serpente naturali non magis sibi metucere habe-
 bat opus, quam de aliis venenatis aut parcere nesciis bestiis. (3) in-
 doles contritionis capitis serpentini cessura in solatium homini-
 bus lapsis explicationem hanc non admittit. Exiguum enim aut
 nullum inde resultasset solatium, etsi omnibus, quotquot erant,
 serpentibus & citra calcanei læsionem contrita fuissent capita. vid.
B. Salomon Glassius, (e) Nostra ergo sententia est, hoc in dicto agi
 de illo antiquo serpente, qui est Diabolus & Satan Apoc. XX. 2. qui
 totum mundum seducit, adeoque & Evam seduxit, Apoc. XII. 9.
 conf. Joh. VII. 44. 2. Cor. XI. 3. *Per semen mulieris* hic non intelligun-
 tur collectivè ejus posteri, ut cum Calvino, Musculo, Pareo, Beza, Ri-
 veto aliisque ex hoc grege, nec non Hugone Grotio statuit Do-
 minus Observator; sed individualiter unicus Messias Dei filius ex
 promissione mediata generatione secundum H. N. in temporis
 plenitudine extiturus. Idque prob. (1) ex appellatione. Vocatur
 seminis serpentini Antagonista מְרִי, quod nomen in propria &
 famosiori significatione unum saltem notat individuum, quomo-
 do accipitur Gen. IV. 25. XV. 3. XXI. 13. XXII. 18. 2. Sam. VII. 12. ali-
 biqve passim. Esse vero individuum hoc solum Messiam, ex se-
 quentibus innotescet. (2) Ex operis singularissimi attributio-
 ne, quod est contritio capitis serpentini activa, contritionis passivæ
 interventu futura. At solus Messias serpentis caput h. e. Diaboli
 potentiam ac robur omne, quo nocere nobis potest, conterit h. e.
 destruit atque hoc pacto Satanicum regnum plenariè debellat.
 (3) ex Collegii Patriarchalis interpretatione Gen. IV. v. 1. c. V. v. 29. (4)
 ex seminis hujus ad unicum Messiae individuum alibi factâ de-
 terminatione. Conf. Gen. XXII. 18. XXVI. 4. XXVIII. 14. XLIX. 10.
 Gal III. 16. Hebr II. 16. alibiqve. Eandem hujus loci interpretatio-
 nem habent LXX. Interpretes & Chaldaica Paraphrasis, de qua
 vid. *B. Waltherum*. (d) Nobiscum consentiunt quoque ex Calvi-
 nianis *Franciscus Junius* (e) *Sixtinus ab Amama*. (f)

(a) *In b. l.* (b) *in b. l.* (c) *in Christol. Mosaica Diss. II p. 2. th. 10. sqq*
 (d)

(d) in *Officin. Biblica. p. 583. seqq.* (e) in *Not. Bibl. ad h.l.*
 & in *Prælect. super Cap. III. Gen.* (f) in *Anti-Barb.*
Bibl. p. 218.

§. X. Quod Cl. Dn. Observator de Imperio Adami in Evam
 §. XII. assert, suum non probat assertum. Equidem verum est,
 post lapsum in Evam imperium concessum esse Adamo tale, quale
 ante lapsum non habuisset, An vero inde sequitur: Ergo ante
 lapsum Evam non certâ ratione subfuisse directioni mariti sui?
 Minime gentium. Nam hoc Apostolus ex ipsâ ratione acceptæ
 à Viro imaginis divinæ deducit, quæ ante lapsum gavisus est A-
 dam, 1. Cor. XI. 7. sq. cont. *Job. Marck.* (a) Differentiam ele-
 ganter exprimit & describit *Rivetus.* (b) Quid vero dicet Autor
 ad Co-Observatoris sui fusiissimè detentam opinionem: Viris ne qui-
 dem post lapsum competere imperium in uxorem, nedum ante
 lapsum? (c) Pagellarum angustia haud permittit, ut specialiter in
 hanc sententiam inquiramus. §. XIII. Domini Observatoris
 transeat, nisi, quando sub finem dicit, *terram, nisi Adam peccasset,*
sponte sua fructus egregios tulisse, id ita intelligendum sit, quod sine
 molesta & curiosa opera fructus tulisset, non vero sine omni o-
 perâ. Erat enim & in Paradiso terra colenda. Gen. II. 15. Senten-
 tia, quam Dn. Observator. §. XIV. inculcat, nobis non adversatur,
 adcircò & hanc lubentissimè mittimus.

(a) *L.c. p. 701. sq.* (b) *L.c. p. 155.* (c) in *Append. der außerlesenen Un-
 merckungen P. III. ubi ad argumenta è Scriptura deducta sollicitè
 respondere conatur.*

§. XI. Sine mora ergo ad §. XV. properamus, in quo do-
 nuo portenta interpretationum Scripturæ occurrunt. Omnia
 autem verba sphi ut adscribamus, opus non erit. Principalia ta-
 men adducemus: *Ipsa fuerat mater.* Parum quidem situm est in
 eo, utrum vertatur *היתה* per *fuerat*, an per *est*, de quo di-
 sputat *Rivetus*, (a) quanquam ratio, quâ probare cupit Autor in
 præterito vertendum esse: quod nempe alias in participio præ-
 senti dixisset *היה*, ridicula sit, cum ab usu Scripturæ perpetuo
 recedat, hoc verbum in participio ad denotandum præsens tempus
 D legi.

legi. At vero non minus pia est *Brentii, Lutheri* aliorumque interpretatio, vertendum esse in futuro, quia futura est Mater omnium viventium, & respectum haberi ad vitam Spiritualem in Prot-Evangelio promissam. vid. *Calovius* (b) quancquam *Seb. Schmidius* & omnium fusissime *Dn. Marck* (c) de matre viventium vita naturali intelligant. Quam monstrosa vero versio est Observatoris: *Eva fuerat socia Adami, qui totus erat vividus.* Ubi unquam mater pro uxore vel socia sumitur? Ubi unquam $\tau\delta$ כל nomine adjectivo (ut h.l. Observator $\tau\delta$ חיי sumit) adponitur, ut significet totus? Et tamen de hac suâ expositione audet pronuntiare: *Absurdum est voce חיי כל intelligere solum genus humanum.* Si absurdum est, solum genus humanum intelligi, quanto absurdius erit, solum Adamum intelligi? Et cur absurdum, per omne id, quod vivit & ab Evâ tanquam Matre procedit, solum genus humanum intelligi? Quinimo conveniens non tantum, sed necessarium est totum genus humanum intelligi, quippe quod & omne & solum ab Evâ tanquam Matre processit. Cum porro ait: *Absurdum est hic, ubi nulla liberorum Adami mentio fit, de liberis cogitare, vix credere possum, tam ineptam argumentationem ab homine rationis compote proficisci posse.* Annon enim omne vivū sunt liberi Evæ? Et vero ideo mater intelligi nequit, ubi liberorum non fit expressa mentio? Gen. II 24. Exod. XXI. 17. Hiob. XVII. 14. Jer. XV. 8. Ol. X. 14. Matth. XV. 4. Marc. VII. 10. Et innumera talia Concordantiarum nobis libri suppeditabunt. Denique quænam connexio, quis sensus est verborum: *Adam appellavit uxorem suam Evam, i. e. vividam, quia nutrix & sociata fuerat Adami, qui totus, quantus erat, vividus fuit?*

(a) l. c. p. 159. (b) in *Bibl. Illust.* p. 249. (c) l. c. p. 834. lq.

§. XII. Ultima tandem Cl. Dn. Observator hypothesin sistit. §. XVI. eaque potissimum circa vestes primorum Parentum occupata est. Sed difficile admodum est conjicere, cur hoc de vestibus Adamo factis proponat Autor. Cum vero quærit: Cur DEUS sub Zona temperata & satis calida voluerit vestibus uti Adamum & Evam? verè iterum ineptit: Cur non & eos hodie, qui sub zo-

ad temperatam vivunt; interrogat, cur vestibus utantur? Cur non & Hallenses tuos interrogat, cur scæviente nonnunquam æstu vestibus nihilominus utantur? Quod illi responsuri sunt, suæ quæstioni haud difficulter applicari poterit.

§. XIII. Relictis hypothésibus utriusque generis, progreditur Autor ad argumenta quibus splendorem corporis Adami putat probari posse. Primum autem illorum §. XVII. desumptum est *ex dominio Adami in animantes*, quod ipsemet pro tali habet, quod *suspicionem pariat*. Ut justo ordine hoc diluamus argumentum Resp. (I) *in genere*. Supra promiserat Autor, se in re gravioris momenti, qualis hæc sit, nolle uti levibus argumentis, sed indubitam veritatem indubitatis & invictis stabilire se velle argumentis. Id vero cum non faciat, sed militem præmittat levissimæ armaturæ, qui suspiciunculam tantum splendoris pariat & propositam thesin *aliquo tantum modo*, ut loquitur, probet, quis non inde justissimè concluderet, ipsū juxta verba §. II. causam prodere, quam bonâ fide defendendam suscepit? Rf. (II) *in specie*. Si ponamus, ut poni omnino debet, dominium Adami in animantes longe aliud fuisse, ac hodie est, cum per lapsum id hodie sit labefactum, quænam ista est consequentiæ chimera, E. ante lapsum per splendorem id fuit exercitum? Ante exerceri poterat per splendorem, E. vere per splendorem exercitum est. Sol dominium suum agit per splendorem. E. idem per lumen & Adamus exercuit. Si aliud fuit dominium Adami, quam nunc est, nihil obstat, quo minus credatur, illud fuisse exercitum per splendorem. Parum abest, quin febrim lectori concilient tam febriculosa argumenta. Apte exerceri poterat Adami dominium per Angelos, tanquam administratorios Spiritus, jussu celerrime & potentissime exercentes, quibus DEUS hodiè, nedum ante lapsum injunxit, ut hominibus officia sua præstarent. Ps. XCI. ii. E. per Angelos reverâ fuit administratum. Sol dominium suum in universa exercet per calorem, quo omnia vivificat, E. & Adamus. Si aliud est dominium, quo gubernatur hodie Resp. Veneta, Barava, Romana, quam olim, ergo nihil obstat, quo minus credatur, fuisse

fuisse illud vel Monarchicum, vel Democraticum. A Dominio solis figurato ad propriè dictum nulla est consequentia. A remotione speciei unius ad positionem alterius, si plures dantur species, nulla est sequela.

§. XIV. Alterum argumentum, quod innititur hypothese prioris generis, ut Autor testatur, occurrit §. XVIII; Qui cum varia, quæ virgula censoria notanda sunt, exhibeat, totus hic apponendus: *Adamum splenduisse, ita sonat, liquet satis etiam ex eo, quod post esum fructus vetiti bona & mala intelligebat. Etenim cum bona & mala sensu solum, non intellectu percipiuntur, vid. §. VII. oportet Adamo, antequam vetito pomo vesceretur, aliquid adhesisse, quod frigoris e. g. molestias ab eo arceret. Quid autem est, quod nos ab frigoris injuriâ tam immunes servare queat, quam splendor aliquis igneus? Sed & cæteras, quibus hodie obnoxii sumus, molestias tollebat olim in Adamo splendor igneus. Famem tollebat splendor, sitim tollebat, morbos quosvis tollebat, affectus denique ipsos conspicebat. Omnia enim mala hæc oriuntur ex intemperie atque impeditioe motus sanguinis ac spirituum animalium, ut vis splendoris ignei omnia vasa, per quæ cursitant sanguis & spiritus animales, in Adamo ita sensim pervagari & communire poterat ut tollerentur omnia, quæ eorum cursum & temperiem impediunt, Verbo: Adamus & carebat, & sensim magis fame, siti affectibus, frigore morborumque cruciatibus non minus caruisset, quam ipse ille Sol, qui nos & fovet & alit quotidie. Hactenus audivimus Cl. Dominum Observatorem, nunc & nos audiat. Respondemus vero. (I. Eandem supra jam instantiis dilutam hic redire hypothesein: *Bona & mala sensu solum, non intellectu percipi.* Quamquam enim etiam juxta Aristotelem omnis cognitio incipiat à sensibus, ex eo tamen non sequitur, bona & mala ideo ab intellectu non percipi, ut plane contrarium evinci queat, quin cognitio à sensibus incipit & à sensibus ad intellectum diffunditur; Ergo cum sensus perceperunt, intellectus percepta cognoscit. Præterea sensus cognitionem ad intellectum deferunt, non tantum immediatè & directè, sed etiam mediatè & analogicè. Qui enim nunquam est capite ple-*

ple-

plexus, nec unquam fame enecatus; nec feбри aut peste afflīctus, cognoscere tamen hęc mala potest ex analogia cum malis aliis, vel in hominibus vel in bestiis animadvertis. (II.) Cum ait Autor, necesse fuisse, ut Adamo aliquid adhæserit, quod frigoris molestias arceret, cur non meminit ejus, quod supra dixerat, ne quidem videri Adamum & Evam etiam post lapsum opus habuisse vestibus, cum vixerint sub Zonâ temperatâ & satis calidâ. Quomodo itaque frigoris molestiæ metui poterant? Ipse Autor satis sibi non constat. (III.) Cum porro inquit: *Quid est, quod nos à frigoris injuria tam immunes servare queat, quam splendor aliquis igneus?* At in hypocauftis nostris sine omni igneo corporum nostrorum splendore à frigore conservamur. Et in calidioribus regionibus solæ vestes immunes nos à frigore præstant. Et calor aliquis in corporibus esse potest sine omni luce. (IV.) Cum ait, famem etiam sustulisse splendorem illum igneum & sitim & morbos, quosvis affectus denique; hęc enim omnia oriri ex intemperie, quam sustulerit splendor ille igneus; ne quidem capi potest, quomodo splendor igneus possit vasa omnia humani corporis pervagari & ita communire, ne quid damni acciperet ab externis injuriis corpus. Quæ est proportio inter lucem & ejusmodi effectus? Hanc si nobis demonstraverit Dominus Observator, magnus Apollo erit. (V) Cum ait: *Adamum & caruisse & sensum magis caruisse* (ergo non fuit simul semelque post creationem ab omni fame, siti, morbis &c immunis, sed lenfim ad immunitatem illam pervenit) *fame, siti, affectibus, frigore, morborumq; cruciatibus, non minus ac ipse Sol qui nos fovet & alit quotidie.* Quid hic velit Autor, ne Oedipus quidem divinari poterit. Ergone Adam in statu Innocentiæ famem non cibis & sitim non potu sedavit, sed luce? Ita equidem ante sexennium & quod excurrit, persuasi fuerant quidam homines simplices, qui in grassante tum trumenti penuria liberos suos panem efflagitantes Soli adversos posuerunt, eo pacto minui famem putantes. Aut

Adamum ne totum facit solarem, ut nullâ re non aliter ac Sol,
unquam indiguerit?

§. XV. Ridicula denique argumentatio §. XIX. legitur.
Quicumque nescit se nudum esse, ejus corpus igneo splendore
lucet: Quicumque corpus contra frigus non defendit nec defen-
dere op⁹ habet, is splendore igneo est collustratus. Risum teneatis
Amici! Americani nudi incedunt, neque frigus ullum sentiunt. E.
corpora eorum splendore igneo gaudent? Equidem non ne-
gandum esse putaverim & in Paradiso futuram fuisse qualem-
cunque frigoris & caloris, pluviarum & serenitatis, vento-
rum item & tranquillæ aëris vicissitudinem, quanquam talem,
quæ felicitatem primorum hominum, ad quam conditi erant,
interturbare non possit. Quum enim hodie in excessu non-
nunquam læviunt venti, cadunt pluviae, ingruit frigus, id ex eâ
maledictione pro manare omnino putandum est, qua post la-
psum hominem ob peccatum, & ob hominem universam ter-
ram punivit justissimum Numen. Quanquam vero (quod
tamen rectius sentientium iudicio relinquimus) ponatur, plu-
viis, ventis frigori paulo immoderatiore locum in Paradiso fu-
isse, exinde tamen felicitati ipsi primorum hominum nihil
potuit decedere. Ut enim non obstante Paradisiacâ felicitate
terra labore humano aranda & colenda erat; Quod si omis-
sum fuisset, fructum sine dubio aut nullum aut macrum tulisset,
ita absurdum haud esse videtur, media quædam adversus frigus non-
nunquam ingruens, adversus pluriam nonnunquam exuberan-
tem, itemque adversus vel caloris siccitatisque, & ventorum quendam
excessum à primo homine fuisse adhibita. Invidè enim sequitur:
Si terra colenda fuit, ut fructum ferret: E. si culta non fuisset,
fructum tanta vel ubertate vel bonitate non tulisset. Colere
verò terram non infert tantum arationem & occasionem, sed
impedimentorum etiam remotionem. Quæ sicut primæ
felicitati ideo, quia sine omni tædio & molestiâ, corpore quip-
pe humano optimè validissimeque constituto, peragebantur,
nihil derogassent. Quomodo illa cura derogare potuit, quæ
impendebatur in qualemcunque frigus calorem aliaque incom-
moda

moda

modo aëris arcenda? Nempe felicitas primi hominis non absoluta fuerat, sed certo ordini divinitus adstricta, quem si migrasset primus homo, æque citra dubium peccasset, ac si ex arbore vetitâ comedisset. Si itaque unius ordinis necessaria observatio felicitatem primi hominis non destruxisset, neque destruxisset necessitas observandi alterius ordinis. Erat enim homo tanquam conditus cum rationali animâ intra rationabilem quoque ordinem modumque ad perfectionem in alterâ vitâ obtinendam deducendus, qua de re superiori capite egimus. Quod & arbor vitæ comprobavit, si verum est, vitam per illius etiam conservatam in primævo statu fuisse. conf. quæ a nobis in Proæmio dicta sunt. Ut vero depellerentur ejusmodi incommoda minora, infinita fuerant in illo statu, partim in natura ipsa, partim in DEI peculiari providentia, præsidia, (de quibus diximus Cap. I.) ut hinc ad corporis lucem argumentari sit concludere a genere ad speciem.

§. XVI. Nunc videamus, quomodo cætera Observatoris argumenta sint comparata. Ita vero ipse ratiocinatur.

§. XX. *Sequitur pœna illa, qua dominium Adami in animales est sublatum. Sane illud non poterat non ab Adamo abesse, cum splendor igneus ab eo recessisset. Namque splendor ille, ut supra diximus §. XV I, erat Adamo blandus quasi conciliator animalium, ita ut hæc propter illum, ad nutum Adami facerent, quæ is volebat.*
Rf. (1.) in genere. Cum Autor hic provocat ad §. XVII, iuxta Observati. nis, non possum non, quin illum remittam ad §. XIII, hujus capituli, ubi satis efficacissimè ostensum est, suspitioni illi, quam ibi proposuit, parum admodum tribuendum esse.
R. (2.) in specie; Cum hic proficitur, splendorem illum fuisse Adamo quasi blandum conciliatorem animalium, ut hæc propter illum ad nutum Adami facerent, quæ is volebat. merito dubitatur, utrum splendor igneus animalia ei, qui illo gaudet, conciliet potius quam ea ab illo alieniora reddat. Cum videamus & quotidiana experientia edocemur, animalia ignem potius fugere, quam eodem delectari.

§. XVII.

§. XVII. Argumentum §. XXI. adductum non est di-
 versum ab eo, ut ipse Autor haud diffitetur, quod §. XVII.
 urserat. Hoc ergo cadente illud subsistere nequit. Quz
 enim unquam esse potest connexio lucis in corpore humano
 & caloris cum sanitate hominis & cum dolorum *amissio*
 Ex temperamenti primarum qualitatum, caloris, frigoris, hu-
 miditatis, siccitatis æqualitate optimam corporis constitutio-
 nem Physicorum Medicorumque filii ante hâc derivarunt, nun-
 quam ex lucis cum calore misturâ. vid. omnino *Dn. Preses.* *
 Nec argumentum ex luce atque calore Solis desumptum, in quo
 splendor, si ita cum Autore loqui fas erit, igneus sive calidus,
 constantiam & perpetuitatem corpori solari conciliat, ad ho-
 minem trahi potest debetque, cum aliud longè temperamen-
 tum requiratur ad corpus animatum variis membris & mate-
 riis constans, quam inanimatum, quod caloris vehementia
 destruit potius quam conservat, cum Solem conservet potius,
 quam destruat. Quemadmodum alia inanimata, utpote aurum
 frigus potius conservat, quam destruit. Lux vero ad corporis
 compositi vel conservationem vel destructionem nihil prorsus
 facere potest, uti nec Sol per lucem, sed per igneum calorem
 conservatur, quippe qui quantum quantum est, totus ignis est.
 Lucis alia operatio non est, nisi ut corpus oculis sistat conspi-
 ciendum & ideo pulchritudinem ei quandam conciliet. * *in*
Noët. Christ. p. 488. sqq.

§. XVIII. Repetit §. XXII. Dn. Observator ea, quæ jam
 supra inculcaverat, igneum splendorem Adami corpus ita affe-
 cisse, ut omnem sanguinem omnesque humores à putredine
 & corruptione defendisset & adeo ille sine molesto labore
 fructus ex terra elicuisset. Quod Autori eo usque non credi-
 tur, quousque non ostenderit nexum inter splendorem igne-
 um & validam perfectamque corporis constitutionem. Quæ
 de materia paulo ante dictum est.

§. XIX.

§. XIX. Alia adhuc argumenta §. XXIII. in medium
 profert Dn. Observator, quibus maximum pondus ac robur
 inesse putat. Considerabimus illa seorsim. *Primum* in hoc
 §. argumentum est: Si homo post lapsum pulvereæ naturæ
 fuit, tum ante lapsum splendor ei infuit. Atqui verum est
 prius, E. & posterius. Resp. () Citius ita colligerem: Si Ada-
 mus post lapsum pulvereæ naturæ fuit, tum ante lapsum aureæ
 fuit naturæ. Ut ad minimum summa materiæ dignitas in-
 timæ ejus vilitati opponeretur. Quis enim iterum est ne-
 xus: Pulvereæ naturæ nunc est, E. antea fuit splendidæ? Fun-
 gis ejusmodi consecutiones verius & citius perſuadere poterit
 Dn. Observator quam hominibus sanâ ratione utentibus. Resp.
 (2) Adamus non demum post lapsum factus est pulvis, sed jam
 ante lapsum talis notoriè, ipso DEO dicente, fuit. Quomodo
 itaque ex oppositione lapsus ad statum integritatis hinc colli-
 gere potest Autor? Verba autem illa: *Pulvis es & in pulverem*
reverteris, Adamo post lapsum non exprobrant pulveream
 naturam, sed occasione pulverulentæ naturæ mortem seu in
 pulverem reversionem. Si itaque à statu lapsus colligendum
 esset ad statum integritatis, collectio talis futura esset: Si Ada-
 mus post lapsum moritur, E. ante lapsum fuit splendidus.
 Quam collectionem & pueri ridebunt. Et tamen Autor joco
 credo, ad hanc consequentiam dicit *Illam manifestissimè*
arguere splendorem. Splendor nempe ille Adamicus ita per-
 stringit oculos Autoris, ut in meras tenebras degenerent, &
 consequentiæ monstrum non videant, sicut fieri solet, cum
 ipsum solis discum intuemur. Quæ de splendore Adami
 pronuntiat, quod corpus ipsius inviolabile & incorruptibile
 reddiderit, principium petunt, nec vel suspicionem pariunt,
 nedum indubitatam veritatem, adeoque causam, quam pro-
 bandam in se suscepit, produnt potius, quam juvant. Alterum
 argumentum, quo suum figmentum stabilire audet Autor,
 hujus est tenoris: *Nisi statuatur* (si statuatur, voluit dicere)

E

Adamo

Adamo integro nihil præter terrenam naturam fuisse, plane DEI oratio caret omni sensu & emphasi. Quid hic velit, vix intelligi potest. Emphasis locutionis divinæ non in eo consistit, ut Adam post lapsum sit terrenæ naturæ, ante lapsum vero nobilioris naturæ; quippe quod verba legenti ne in mentem quidem venire poterat. Sed cum sit terrenæ naturæ & ante lapsum & post lapsum, nunc post lapsum per mortem in terram debeat redire.

§. XX. Consecutio, quæ §. XXIV. conspicitur, lepidissimus profecto est; *Adam totus fuit vividus. E. spectavit illum vividissimum splendorem, quem amiserat. O lepidissimum caput! Quicquid in buccam venit, evomit. De absonâ illa & insipida illius loci interpretatione supra actum est; consequentia vero plane miserabilis est & ne quidem refutatione digna.*

§. XXI. Satis impudenter ergo concludit Autor §. XXV. *Spero rationes meas ita esse comparatas, ut æquo Lectori satisfaciant. Vix credi potest, hæc serio ab Autore esse dicta. Et nisi illata hæc observatio libro esset, qui ab hominibus Christianis & Eruditionis fama inclytis proficiscitur, suspicio non injusta foret, eum solum in finem scriptum illum esse, ut Spiritui S. in Scriptura S. loquenti illuderet, exque illa nasum cereum faceret, in quamcunque quis vellet partem flexibilem; ut nempe hoc pacto ex omni religione ludus & fabula redderetur & Libertinismus plenis velis in Christianismum inveheretur; Quod tamen ut avertat Benignissimum Numen, est, quod ardentissimis exoramus precibus.*

§. XXII. Accedamus vero ad §. XXVI. in quo Autor prodit argumentum, quod ipse æquidem appendicis tantum loco adjicit, nec indubitatum esse, ut cætera, vult, inter omnia tamen est speciosissimum. Tractavit illud Dominus Præses (a) suntque omnino illustria hanc in rem exempla Moses, Exod. XXXIV. 29. 35. 2. Cor. III. 13. Christi Matth. XVII. 2. Moyses & Elia,

33
Elie, Luc. IX. 31. Op̄er̄e p̄r̄etium omnino esse videtur ut singula seorsim ponderentur. Quod itaque (D)attinet exemplum *Mosis*, notamus *Jesuitam Pererium* (b) jam olim observasse, quod *Moses Barcephas* docuerit: Adamum editiori Paradisi loco insidentem augustā auctoritate & Majestate ac tali vultus splendore fulsisse, qualem emicuisse & effulsisse è facie *Mosis Exod. XXXIV.* memoratur. An eadem sententia fuerit *Anastasi Sinaite*, ex quo hæc verba *Barth. (c)* allegat: *erat Adam totus lucidus & DEI formis & imago quædam, ut ita loquar, DEO similis*, confidenter haud dixero. Poterat ex hoc loco ab Observatore fortius argumentum, quam omnia ea sunt, quæ in Observationibus apparent, pro luce corporis Adami desumi. Si enim *Mosi* debuit per lucem auctoritas conciliari, quanto magis *Adamo* totius mundi & omnium ex se genitorum Domino? Unde etiam presentari debuit omnibus animantibus tanquam herus ipsorum, *Gen. II. 20.* Verum enim vero, quo minus huic argumento sufficiens concludendi robur concedamus, duo nos commovent. Primo, quia populus, cui præesse debebat, ingenio erat turbulento & ob quascunque causas rebeli, itaque necessum fuerat, ut auctoritas ei extraordinario quodam signo conciliaretur, cujus intuitu timorem & erga DEUM & erga *Mosen* conciperent, hujusque mandatis obleqvioli essent. Quod vero in integritatis statu, in quo ab humana natura omnis exulabat defectus, omne vitium, omnesque per ipsam concreatae imaginis divinæ bonitatem & perfectionem DEI voluntati & ordini ab ipso constituto sponte sese & sine ulla reluctatione subiciebant, locum non iavensile ex se intelligitur. Ab extraordinario ad ordinariam non valet consequentia: Quod si dixeris, saltem tali signo majestatis indice discerni à reliquis hominibus bestiarum intuitu debuisse Adamum, ut illi herum suum & omnium caput, cum intellectu & scientia destituerentur, adeoque ex interno principio agnoscere eundem

haud possent, primo statim ejus aspectu præ omnibus aliis hominibus, ex ipso ortis, venerari atque timere discerent, tum in memoriam revocandum nobis est; non solum Adamum; dominium in creaturas per DEI imaginem obtinuisse, sed quoslibet alios ex ipso descendentes, quippe per ipsam generationem eadem imagine instructos. Quorum corpora si simul luxissent, quomodo bestia Adamum, ut majore ipsum reverentiâ, quam reliquos prosequi possent, dignoscere valuissent? Præterea anne bestiis rationis tribuimus usum, ut ex splendidore luce magnificentiorem Majestatis Regiæ splendorem colligerent & demissiore animi corporisq; brutalis humilitate juxta *Barcepham* eundem colerent & adorarent? Ut ipsum prætereuntes Elephas quidem proboscide ad pedes illius demissa, & bos genu ad terram inclinato, & canis ore ad risum & caudâ ad blanditiem composita & equus hinnitu obsequium suum & promptitudinem testante & Leo corpore in terram prostrato, & caper barbæ suæ frequenti motitatione & luscinia atque alauda cantus sui musica suavissimaque dulcedine salutarent? Saltem inqvies, signo quopiam honoris & Autoritatis Adamus à posteritate suâ, quæ in infinitam hominum copiam temporis annorumque successu excrescere poterat, distingvi debuit, ut communis omnium parens à filiis suis atque Nepotibus & universi generis humani caput à narâ ex se posteritate illico posset agnosci colique. Nec verò illustrius hujus rei indicium esse potuisse, nisi lucem. At cum hodie aliæ sint distinguendi Imperantes à parentibus notæ præter lucem, utpote ministrorum præeuntium & subsequendum comitatus, qui, quia in innocentia statu & ordo alicujus regiminis & obsequii, consentiente Theologorum doctrina, locum habuisset, Adamo denegari non poterat, ulro patet, infirmam esse à necessitate distinguendi superiorem ab inferiori, Regem à subdito ad hoc illudvè signum honoris externum consequentiam. Id quod Philosophi ajunt esse

esse

esse argumentari à genere ad speciem affirmative, illudq; vitiosum esse pronuntiant. *Deinde* vero ab exemplo Mosis facie sua lucentis ad Adamum pariter lucentem ideo nulla est consecutio, quia disertis id de Mose refertur verbis, non item de Adamo. Ut adeo in contrariam potius partem colligendum videatur, quia de Mosis facie, quod luce quadam singulari conspicua fuerit, expressam narrationem, ut institueret, rem memoria dignam iudicavit Spiritus S. E. si Adamus in illo integritatis statu in externo habitu formaque peculiari quadam prærogativa eminisset verisimile est, nec hoc præterisse eundem Spiritum, quo minus nobis revelasset. Id vero cum haud fecerit, documento id est, talem lucem Adamum non circumdedisse, conf. quæ Cap. I dicta sunt. *Tertio* Coniunctio hominis cum DEO non necessario infert claritatem faciei, cum innumeri DEUM viderint, quorum ideo facies splendida facta non est, sed dispositio liberrimo DEI arbitrio relinquenda est. Ubi vero iis, qui DEI interiori amicitia coniuncti fuerunt, splendor tribuitur, quod & circa Angeles factum, Matth. XXIX. 3. Luc. XXIV. 4 autoritas missionis insinuat. vid. Rivetus (d) notatque ex Luca Brugensi Polus (e) Regno Satanae tenebrae congruunt ob horrorem & miseriam, regno DEI splendor & lux ob beatam letitiam. (II) Cur Christus in monte splendere debuerit, gravissima omnino ratio fuit vid. B. Chemnitius (f) ubi notandum, novum hunc & inusitatum splendorem corpori Christi accessisse non ab extrinseco & circumstante aliquo corpore, quod radios in Domini faciem transtuderit, ceu procul dubio intelligit Dn. Observator, sed ipsius faciem ut solem, resplenduisse. Huncque splendorem vestes penetrantem non prius in vestes Christi, deinde in corpus fuisse transfusum, sed ab ipso corpore exortum & Collocutoribus quoque claritatem illam dispensasse, ut loquitur Summe Venerabilis atque Magnif. Dn. D. Job Fried. Mayer Theologus supra omnem laudem nostram positus, Patronus noster filiali cultu ac ob-

sequio profecvendus. (III) Exemplum Moſis & Eliæ in monte ſplendentium cauſam Obſervatoris non juvat. Hi enim ſplenderunt tanquam incolæ gloriæ, quibus hæc majeſtas ſolis reſervata eſt. vid. de hæc beatorum claritate B Job Gerhardus (h) Plura qui ſcire deſiderat de hæc Moſis & Eliæ apparitione, adeat modo adductum Magnif. Dn. D. Mayerum (i) Quemadmodum vero, qui Regis vel principis aulæ inferuntur, adeoq; Regi vel Principi arctius uniuntur, hoc ipſo veſtibꝝ ſplendidis ſplendidioribus, ſplendidiffimis, pro diſpoſitione Regis vel Principis induuntur ad deſignandam Regis vel Principis illius Majeſtatem & honorem, ab aliis his Regis & Principis amicis habendum, ut tamen nonnulli in aula verſentur nihilominus, qui nullis ſplendidis veſtibus incedunt. Ita & in regno DEI, qui ita ordinavit, ut nonnulli, utpote beati, ſplendidiffimis veſtibus gaudeant, alii ut Moſes aliquando extra ordinem ſplendidis. Ut autem hoc ab arbitrio divino dependet, arbitrium autem divinum nonniſi ex revelatione innotefcit, ita fruſtra ex unionem cum DEO concludetur pro ſplendore corporis, niſi ſimul diſpoſitio & voluntas divina ex revelatione probetur. Quin imò in contrarium potius argumentari licebit, ceu ſupra jam dictum. Omnium autem minime à ſplendore corporis Moſis & Beatorum, qui ad hoc tantum collatus eſt, quod ex ſupra notatis jamdum patet, ut majeſtatem perſonæ & reitum geſtæ deſignare deberet, concludere licet ad talem ſplendorem corporis Adami, qualem conſingit Dn. Obſervator, qui nempe corpus Adami aptum reddere deberet ad omnes actiones vitales exercendas & per quem præſervatus fuiſſet ab omnibus morbis, affectibus inordinatis, ira, odio, ſiti, fame. Qualis miraculoſus & paradoxus ſplendor, ſi in corpore Adami extitiſſet, memorari à S. Scripturibus debuiffet.

(4) in Noct. Chriſt. p. 442. (b) Comment. in Gen p. 167.
 (c) in Adverſ. p. 1940. (d) l. c. p. 1205. (e) in Synopf. Crit. ad h. l. (f) in Harm p. 963. (g) in Diſſ. Sel. Diſp p. 81. (h) LL. Theol. Loc. ult. p. 321. (i) l. c. p. 84. ſqq.

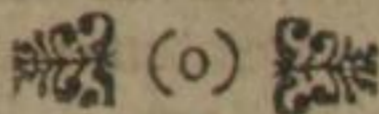
§. XXIII. Promittit quidem Dn. Observator. §. XXVII. & ult. se posthac hoc argumentum ex conversatione cum DEO deductum amplius declarare & vim ex eo concludendi ostendere velle, imo alia etiam argumenta splendorem illum Adamiticum probantia adjicere velle. Sed cum solum hoc argumentum qualemcunque speciem habeat, cætera omnia vero ne suspiciunculam quidem ullam, ut Observatori placuit loqui, movere apta sint, omnino necessarium fuisset, nisi semetipso iudice causam suam prodere vellet, fortiora illa argumenta producere. Quod denique ait: *Cæterorum opiniones tam esse frivolas. aut mancas, ut nihil plane aut voluptatis aut utilitatis inde resultet*, risum potius quam responsionem meretur.

§. XXIV. Antequam vero toti tractationi colophonem imponamus, argumentum, quod forte ex nomine *Adami* formari posset, solvemus. Vox ADAM vulgo a rubere derivatur, ut omnes Lexicographi testantur; Hinc eo nomine primum hominem esse insignitum, quia è terrâ rufâ creatus, opinantur nonnulli. vid. *Beverlandus* (a) Hanc derivationem Dn. *D. Majus* (b) incertam esse dicit, neque constare utrum ex rubra an aliâ terrâ conditus sit Adam. Commodiorem derivationem esse *Ludolphi*, cui ex Æthiopica lingvâ *Adama* sit *jucundum, elegans, amenum*. In Arabica quoque lingvâ significare *candere*. Formositatem quoque in ipsis sacris notare. Prov. XXII. 21. Sam. XVII. 42. Porro, quando pulchritudo ad colores transfertur, tum ADAM significare, *splendere, nitere*. Cant. V. 2. *sponsus meus candidus & lucidus*. Aptissimum esse Adami nomen, cum Adam sit compendium omnis pulchritudinis, sed eam non tantum quærendam in corporis forma, sed potissimum in animæ donis. Neque impedire, quod videatur DEUS hoc nomen è terra derivare, Gen. III. 19. Id enim fieri per allusionem. Speciose equidem hæc à Domino *Majo* proponuntur, sed tamen ultimum argumen-

tum non satis elidi videtur. — Nimis enim emphatica sunt verba: *Terra es &c.* Unde non immerito dubitat *Clericus*, utrum à formositate dicatur, cujus observatio c. l. inepta non est, Adamum nempe non immediatè ab אָדָם, si talis apud Antiquos radix exstiterit, sed ab אֶרֶץ תְּרָא terra dici, quippe quod nimis clarè insinuet DEUS: *Terra es &c.* vid. *B. König.* (d) *Franciscus Burmannus.* (e) Si autem vel maximè etiam splendere significaret, tamen inde firmum argumentum pro facie aut corpore Adami splendente non caperetur. Nam ex Etymologia infirma sunt argumenta, quod vel ipsa experientia comprobat. Quidam vocantur *Christiani* (nomen latine honorificum!) sed vitam Christiano haud dignam proha dolor! agunt. Alii splendida satis gerunt nomina, facta tamen eorum satis, ut ita loquar, sordida sunt. Bene sonat, si de aliquo affirmare licet; Nomen & omen habet. Sed hodie vulgo illa auditur vox: Nomen, non omen habet. Nomen prætereaque nihil. Quamquam hæc omnia non quædrent in Adamum integrum, notum tamen in universum est, argumenta ex nominibus desumpta esse infirma. Plura addere pagellarum vetat angustia, DEO interim benignissimo pro præstito divino auxilio sit laus & gloria nunc & porro in æternum, cum nos ad gloriosissimæ beatitudinis nunquam finiendæ statum deduxerit.

(a) in *Dissert. de Pecc. Orig.* p. 15. (b) in *Exerc. Sacr.* p. 267. seq. (c) in *Pentateuch.* p. 12. (d) *Theol. pos. L. d. Hom.* p. 54. §. 233. (e) in *Synops.* Tom. I. p. 387. §. 878

F I N I S.

Coll. diss. A. 32, misc. 47